

Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра слов'янської філології

Л. В. Терещенко

Фольклорна практика:
методичні вказівки щодо її проходження

*Затверджено на засіданні
кафедри слов'янської філології
Протокол № ____ від _____*

Хмельницький 2020

Фольклорна практика: методичні вказівки щодо її проходження. – Хмельницький, ХНУ, 2020. – ???с.

Укладач Л. В. Терещенко

Відповідальний за випуск: Подлевська Н.В., канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри слов'янської філології

Методичні вказівки складено для студентів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 035 «Філологія (Українська мова і література)» денної форми навчання Хмельницького національного університету. Мета вказівок – організувати роботу студентів для опанування методами і прийомами проведення досліджень з фольклору, надати рекомендації щодо практичного застосування і закріплення здобутих теоретичних знань, скерувати збирачів фольклору на практичний аспект фольклористично-етнографічних досліджень у польових умовах

Зміст

1. Вступ. Загальні положення щодо проходження навчальної фольклорної практики
2. Нормативне забезпечення фольклорної практики
3. Мета фольклорної практики
4. Завдання фольклорної практики
5. Зміст фольклорної практики
6. Організація фольклорної практики
7. Керівництво фольклорною практикою
8. Обов'язки керівника фольклорної практики
9. Обов'язки студента-практиканта
10. Підсумки проходження фольклорної практики
11. Вимоги до складання й оформлення звітної документації про проходження фольклорної практики
 - 11.1 Щоденник перекладацької практики
 - 11.2 Звіт з фольклорної практики
12. Рекомендації щодо збирання та записування фольклорного матеріалу
13. Програма-опитувальник, якою користуються студенти під час проходження навчальної фольклорної практики
14. Структура розподілу кредитів під час проходження навчальної фольклорної практики
15. Критерії оцінювання навчальної фольклорної практики
16. Література
17. Додатки

1. ВСТУП. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Українська фольклористика як наукова й освітня галузь є своєрідним синтезом народознавчих і літературознавчих досліджень, має власні напрацювання у сфері історії й теорії фольклору, вивчає і пропагує збирання, дослідження, популяризацію фольклорних традицій, обрядів та усної словесності. Курс «Усна народна творчість» в університетських освітніх програмах підготовки філологів-україністів є теоретичним підґрунтям для майбутньої фольклористично-краєзнавчої роботи словесника. Фольклорна практика надає широкі можливості майбутнім фахівцям поглибити знання з історії краю, вивчити народні традиції та їх збереження і розвиток, зрозуміти особливості і винятковість окремих регіонів України і порівняти теоретичні відомості з реаліями життя і побутування фольклорних матеріалів у певній місцевості. Навчальна фольклорна практика – це перша спроба практичного підходу до вивченого і вироблення навичок самостійної роботи, класифікації, узагальнення досвіду збирача фольклору.

У 1989 р. Генеральна конференція ООН з питань освіти, науки та культури на 25 сесії в Парижі прийняла рекомендацію для держав - членів ЮНЕСКО про збереження традиційної народної культури. У цьому документі наголошено на заохоченні щодо проведення досліджень з традиційної побутової культури задля створення системи її виявлення та обліку (збирання, каталогізації, письмового фіксування). Сьогодні, в епоху глобалізації світу, проблема збереження і популяризації не лише матеріальної, але й духовної культури нації постає особливо гостро. Тому фольклористичні дослідження студентів-філологів мають стати одним з кроків на шляху фіксації, збереження, поширення фольклору як явища культури, що існує на всіх етапах розвитку суспільства.

Фольклорна практика для студентів 2 курсу спеціальності 035 Філологія (Українська мова і література) є завершальним етапом теоретичного курсу «Усна народна творчість», який покликаний сформулювати загальні уявлення про основні теорії та концепції вивчення фольклору, жанри, роди, види народної творчості, національної сутності й специфіки фольклорних творів.

Фольклорна практика передбачає закріплення, поглиблення, розширення теоретичних знань, вироблення практичних умінь у реальних польових умовах формувати програмні загальні, спеціальні (фахові, предметні) компетентності та програмні результати навчання філолога:

✓ здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство;

✓ здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

- ✓ здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації фольклорних фактів;
- ✓ здатність і готовність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень;
- ✓ формування навичок спеціального фольклористичного аналізу зібраного матеріалу різних жанрів усної народної творчості, систематизування й опису його;
- ✓ усвідомлення засад і технологій запису текстів різних жанрів і стилів державною мовою;
- ✓ здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів та жанрів.

2. НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

- ✓ 1. Закон України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 № 1556-VII). – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- ✓ 2. Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 № 2145-VIII). – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- ✓ Постанова Кабінету міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266> - 2015-п
- ✓ 8. Стандарт вищої освіти України зі спеціальності 035 Філологія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений наказом МОНУ від 20.06.2019 № 869. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/.../035-filologiya-bacalavr.pdf>
- ✓ положення Міністерства освіти і науки України «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів в Україні»;
- ✓ положення «Про проведення практики студентів у Хмельницькому національному університеті»;
- ✓ освітньо-професійна програма підготовки фахівця за спеціальністю 035 «Філологія. Українська мова і література»;
- ✓ навчальний план підготовки фахівців за спеціальністю 035 «Філологія. Українська мова і література»;
- ✓ робоча програма навчальної фольклорної практики для студентів спеціальності 035 «Філологія. Українська мова і література»;
- ✓ інструкції з охорони праці та навколишнього середовища

3. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Народна творчість, що зародилася в далекій давнині, — історична основа усієї світової художньої культури, джерело національних художніх традицій, виразник народної самосвідомості.

Фольклорна практика покликана розширювати уявлення студентів-філологів про зародження, розвиток і функціонування фольклору українського народу, його роль у становленні естетичного, мовного, психологічного, етичного, морального творчого інтелекту нації; формувати вміння записувати і систематизувати фольклористичний матеріал задля збереження і примноження історичної пам'яті українського народу, зафіксованої в усній словесності та обрядодіях.

Як і будь-який інший результат творчої діяльності фольклор є об'єктом права інтелектуальної власності. Однак на відміну від традиційних творів, які охороняються авторським правом з метою виключення їх незаконного використання, фольклор має особливу систему захисту, суть якої полягає у виключенні незаконного привласнення фольклорних творів або обмеження доступу до них якоюсь конкретною особою із використанням механізмів захисту інтелектуальної власності. З юридичної точки зору фольклор як об'єкт інтелектуальної власності охоплюється ширшим поняттям традиційні знання. Фольклор не є об'єктом авторського права [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D1%80].

Проходження фольклорної практики серед іншого має за мету реалізувати практичне вивчення фольклорних традицій у реальних умовах життя, оволодіння як традиційними методами збирання, систематизації, обробки фольклорного матеріалу, так і виробити навички збирання і опрацювання фольклорних фактів з використанням сучасних інформаційних технологій.

Головною метою фольклорної практики є комплексний підхід до вивчення сучасного стану фольклору окремої місцевості. Студенти роблять записи на папері або на електронних носіях (аудіо- чи відеозаписи) уснопоетичних творів, мелодій, обрядодійства тощо. Звертається увага на структуру фольклорного матеріалу різних вікових і професійних груп населення, місце в ньому традиційних фольклорних жанрів і пісенних та оповідних новотворів, з'ясовуються вияви міжнаціональних мистецьких зв'язків, впливу на фольклор літератури, професійного музичного мистецтва.

Отже, фольклорна практика має **мету**: *навчальну* – поглибити і розширити знання з української усної народної творчості,; *наукову* – виробити навички науково-дослідної роботи у процесі збирання, вивчення українського фольклору, оформлення результатів практики та написання статті відповідної тематики; *виховну* – виховувати у студентів любов до рідного краю, до мови, звичаїв, обрядів свого народу; *професійну* – сформувати у студентів навички виявлення впливу фольклору на розвиток жанрів літератури, на ментальність людей; *прагматичну* – зібрати науково достовірні матеріали для подальших краєзнавчих і фольклористичних студій.

4. ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Під час фольклорної практики відбувається актуалізація знань, набутих у процесі вивчення курсу "Усна народна творчість", розширюється уявлення майбутніх словесників про роль фольклору в житті народу, про динаміку розвитку мистецтва слова. Щоденне спілкування з різними категоріями населення допомагає виховному розвитку майбутніх педагогів. Для цього програмою практики передбачена низка завдань:

- ✓ поглиблення, систематизація, практичне застосування теоретичних знань, набутих у ході вивчення дисципліни «Усна народна творчість»;

- ✓ розширення уявлення майбутніх словесників про відображення у фольклорі становлення ментальності, моралі, етикету українського народу;

- ✓ ознайомлення із принципами організації роботи збирача фольклору, з професійними навичками щодо систематизації і класифікації зібраних матеріалів;

- ✓ набуття навичок самостійної роботи щодо опитування реципієнтів, записування, паспортизації та упорядкування фактичного матеріалу;

- ✓ формування вмінь класифікувати різні жанри усної народної творчості регіону, структурувати й узагальнювати записані з різних джерел тексти, з'ясовуючи спільні та відмінні особливості творів різних жанрів;

- ✓ удосконалення набутих у ході попереднього навчання навичок та умінь з основ етикету, комунікації державною мовою;

- ✓ удосконалення навичок безпосереднього спілкування з носіями народної мови, знавцями народних традицій, обрядів, аутентичних творів народної словесності;

- ✓ накопичення досвіду і вмінь відбору матеріалу для дослідження еволюціонування сучасного фольклору;

- ✓ розвиток професійного мислення, професійної культури і творчих здібностей студента-філолога;

- ✓ самоактуалізація та різнобічні прояви дослідницького досвіду майбутніх фахівців;

- ✓ оволодіння умінням здійснювати самоконтроль, об'єктивну оцінку своєї фольклористичної діяльності, діяльності колег-практикантів;

- ✓ виховання у студентів потреби систематично поглиблювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності у сфері своєї майбутньої спеціальності.

Таким чином, учасники практики виконують важливе наукове завдання: накопичують матеріал для дослідження процесів, що визначають еволюцію сучасного українського фольклору. Записи творів можуть бути згодом підготовлені до публікації, стати основою для написання наукової роботи.

5. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Зміст фольклорної практики зумовлений регіоном проходження, напрямом фольклористичного дослідження, поширенням певних жанрів усної словесності, обізнаністю реципієнтів з традиціями і обрядами, а також зі словесним супроводом їх.

Зміст практики відповідає вимогам освітньо-професійної програми підготовки за спеціальністю 035 Філологія (Українська мова і література) і навчальному плану спеціальності. Планом передбачено тривалість фольклорної практики 1 кредит ЄКТС (30 годин) на один тиждень навчальної практики.

Студенти проходять практику зазвичай за місцем проживання або обирають знайомий для себе регіон.

Практика включає такі етапи роботи:

- ✓ настановча конференція перед практикою;
- ✓ ознайомлення з метою, завданнями, термінами проходження практики, програмовими вимогами до практики та звітності;
- ✓ поглиблене знайомство з особливостями регіону і локального місця збирання фольклору;
- ✓ складання плану польових досліджень;
- ✓ збирання, записування фольклорного матеріалу в обраній місцевості;
- ✓ комплексне опрацювання польових матеріалів, систематизація і опис фольклорного матеріалу;
- ✓ остаточне оформлення звітів про проходження практики;
- ✓ підсумкова конференція (захист результатів практики)

За результатами практики укладається звіт, який передбачений робочою програмою.

До звіту входять:

- ✓ коротка історична й етнографічна довідка про місцевість, де записується фольклор;
- ✓ узагальнений опис зібраного фактичного матеріалу із зазначенням жанрової специфіки, кількісної характеристики, варіантності (якщо трапляється);
- ✓ дані про інформаторів (за встановленими вимогами);
- ✓ власне зібраний матеріал, класифікований та систематизований за жанрами з обов'язковою паспортизацією кожної одиниці;
- ✓

Форма підсумкового контролю – диференційований залік з практики.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Відповідальною за підготовку фольклорної практики та її проведення є кафедра слов'янської філології.

КАФЕДРА:

- розробляє програму фольклорної практики для студентів другого курсу спеціальності 035 «Філологія (українська мова і література)»;
- готує накази, згідно з якими проводиться фольклорна практика;
- складає графік проведення настановчої конференції та графік захисту фольклорної практики;
- забезпечує студентів-практикантів необхідною документацією;
- проводить інструктаж студентів-практикантів з питань безпеки та охорони праці;

7. КЕРІВНИЦТВО НАВЧАЛЬНОЮ ФОЛЬКЛОРНОЮ ПРАКТИКОЮ

Керівництво практикою покладається на керівник групи – викладача кафедри слов'янської філології.

Тривалість робочого часу студентів під час проходження фольклорної практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень (ст. 51 із змінами, внесеними Законами № 871-12 від 20.03.91, № 3610-12 від 17.11.93, № 263/95 ВР від 05.07.95), від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень (ст. 50 в редакції Закону № 871-12 від 20.03.91, із змінами, внесеними Законом № 3610-12 від 17.11.93).

8. ОБОВ'ЯЗКИ, ПОКЛАДЕНІ НА КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Керівник практики від кафедри повинен:

- ✓ провести настановчу конференцію для студентів-практикантів, у ході якої:
 - інструктувати студентів про порядок проходження практики,
 - видати студентам договори необхідну документацію (щоденники практики, направлення на практику), надати консультативну допомогу в їх оформленні,
 - ознайомити студентів із системою звітності з фольклорної практики,
 - допомогти студентам скласти графік проходження практики, затвердити його;
- ✓ у режимі онлайн консультувати студентів під час проходження практики;
- ✓ контролювати виконання студентами-практикантами поставлених перед ними завдань;

✓ брати участь у перевірці матеріалів практики, звітів про проходження практики, у роботі комісії для захисту практики студентами.

9. ОBOB'ЯЗКИ, ПОКЛАДЕНІ НА СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

Студент-практикант зобов'язаний:

- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри консультацію щодо оформлення необхідних документів;
- своєчасно оформити належним чином щоденник практики, календарний графік проходження практики, направлення на практику;
- суворо дотримуватися норм і правил безпеки праці;
- виконувати завдання, передбачені програмою фольклорної практики, та завдання керівника практики від кафедри;
- у щоденнику практики фіксувати обсяг та зміст виконуваної щодня роботи;
- на завершення практики підготувати звіт про практику, подати його на кафедру у встановлений термін;
- взяти участь у підсумковій конференції-захисту практики, де представити найцікавіші елементи власного звіту про практику, а також взяти участь у обговоренні звітів усіх учасників звітної конференції.

10. ПІДСУМКИ ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Фольклорна практика студентів другого курсу завершується публічним захистом звіту. Для цього кафедра слов'янської філології організовує звітну конференцію із захисту матеріалів практики. Завідувач кафедри призначає комісію, до якої входить не менше трьох осіб, зокрема, зав кафедри, керівник практики, викладачі кафедри. Присутність і участь студентів групи обов'язкова. На захист можуть бути запрошені студенти-першокурсники з метою ознайомлення їх з майбутнім захистом відповідної практики.

Відповідні документи про проходження практики (щоденник, звіт про проходження практики; оформлені належним чином у паперовому варіанті записи фольклорних текстів, обрядів та звичаїв, зібраних упродовж практики, аудіо-відеозаписи, фото тощо) другокурсники повинні подати на перевірку керівникові практики від кафедри не пізніше 10 вересня.

Оцінка за практику – диференційований залік.

Студенти, які не виконали програми фольклорної практики, не подали відповідних звітних документів та не взяли участі у конференції з захисту, підлягають відразуванню з університету. За умови, що причина невиконання чи несвоєчасного оформлення документів звітного характеру поважна, такі

студенти мають право пройти її (або відзвітувати) в інший час у термін, визначений кафедрою.

11. ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Головними звітними документами є щоденник практики та оформлений належним чином звіт про проходження фольклорної практики.

10.1 Щоденник перекладацької практики

Щоденник практики містить такі основні розділи:

- календарний графік проходження практики;
- робочі записи студента під час практики
- висновок керівника практики від кафедри про роботу

студента;

Календарний план проходження практики заповнює студент, узгоджуючи його з керівником практики від кафедри. Календарний план передбачає види робіт, які має виконати студент, обсяг робіт та дати їх виконання. Цей календарний план підписує керівник практики від університету (кафедри).

Робочі записи студента містять стислу інформацію про місце, час проходження фольклорної практики, обсяги роботи, перелік і оцінку можливих труднощів, що виникли при опитуванні чи записуванні матеріалів. Під час практики студент послідовно щодня має записувати до щоденника все, що він виконував за день для дотримання календарного плану проходження практики.

Відгук керівника практики від кафедри містить загальну вказівку на місце, час, тривалість проходження практики студентом. У відгуку стисло аналізується обсяг і зміст зібраних матеріалів, системність, грамотність, послідовність, правильність їх запису, вчасність виконання за планових видів робіт і подання звітних документів на перевірку. Тут же керівник оцінює якість виконаних робіт за чотирибальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Після завершення практики керівник практики перевіряє і підписує щоденник.

Оформлений і підписаний щоденник практики студент здає на кафедру слов'янської філології.

10.2 Звіт з фольклорної практики

Звіт про проходження фольклорної практики студенти подають на перевірку керівникові не пізніше 10 вересня в третьому семестрі, оскільки практика триває 1 тиждень влітку, після завершення першого курсу, то

кредити й оцінка (диференційований залік) враховані в робочих навчальних планах спеціальності (індивідуальних навчальних планах кожного студента) на 3 семестр.

Звіт про проходження фольклорної практики повинен містити такі складники:

1. **Вступ** тут слід вказати місце збирання матеріалів: село, район, область (чи декілька джерел за потреби); подати коротко історію села, етнографічні особливості, описати власну діяльність, що провадилася упродовж практики, проаналізувати особливості роботи з людьми, які погодилися на співпрацю.

У Вступі зазначається стисло, які саме фольклорні жанри найбільше доводилося записувати, яка можлива причина таких уподобань чи традицій у конкретному населеному пункті.

2. **Характеристика зібраних творів усної народної творчості чи обрядів та їх словесного супроводу** (має бути представлено різні жанри народної творчості, обряди, за наявності – їх варіанти тощо, які записано від інформаторів; обов'язково вказати жанр, вид твору, інформатора і всі необхідні його дані). Цей розділ є найбільшим і найвагомимим у звіті. Він має містити підрозділи відповідно до зібраного матеріалу: наприклад:

2.1 Календарна обрядовість

2.1.1 *Зимовий цикл жанрів народної словесності*

2.1.2 *Великодні пісні (і т.ін);*

2.2 «Родинна обрядовість»

2.2.1 *Весільний обряд та його словесний супровід.*

2.2.2 *Похоронний обряд та його словесний супровід (і т.ін);*

2.3 «Казкова проза»

2.4 «Легенди та перекази краю» тощо.

3. **Висновки** (у висновках треба проаналізувати жанрову, тематичну, обрядову розмаїтість досліджуваного матеріалу, поширення традиційних форм і жанрів, відмінні риси тощо). Студенти загалом оцінюють, наскільки збережено традиції та жанри народної творчості в місці проходження практики, узагальнюють власні спостереження, набутий досвід, окреслюють перспективи дослідження фольклору досліджуваної місцевості.

Матеріал звіту про фольклорну практику має бути викладений логічно, послідовно, з дотриманням опитувальника (див. пункт 12 методичних вказівок) звіту може бути різний: залежить від кількості зібраного матеріалу, додатків (фото чи ілюстрацій). Приблизний обсяг – 40-50 сторінок. Записані тексти різних жанрів мають бути згруповані відповідно до тих розділів, що заявлені у змісті до звіту.

Обов'язковою є так звана «паспортизація» зібраного матеріалу. Тобто, кожен твір має містити довідку про інформатора – особу, від якої записано саме цей зразок (або варіант. Якщо таке трапляється). Зразок оформлення «паспортизації» записаних фольклорних творів у Додатку Б.

Аудіо- й відеозаписи служать допоміжним матеріалом під час захисту результатів практики і подаються на електронних носіях на кафедру слов'янської філології як додатки до видрукваних звітів.

11 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗБИРАННЯ ТА ЗАПISУВАННЯ ФОЛЬКЛОРНОГО МАТЕРІАЛУ

Перед записуванням творів студентів-дослідників слід організувати підготовчу роботу: ознайомитися з особливостями побуту, праці мешканців населеного пункту, де проходитиме збирання матеріалів, з місцевою говіркою (діалектом), дізнатися про найкращих і найвідоміших виконавців фольклору, поцікавитися фольклорними творами, поширеними в обраній для проходження практики місцевості. По допомогу варто звернутися до вчителів, краєзнавців, працівників музеїв, клубів, інших культурних установ, учасників народних фольклорних колективів. На цьому етапі роботи слід також з'ясувати прізвища, імена, по батькові місцевих знавців фольклорних творів різних жанрів, поцікавитися місцем їх проживання і можливістю співпрацювати з ними; розпитати про тих, хто знає багато легенд, повір'їв, казок, загадок, прислів'їв та приказок, уміє їх переказувати. Так само поцікавитися адресами тих мешканців, хто знає старовинні й сучасні народні пісні, вміє і любить співати, бере участь у фольклорних колективах. Маючи таку інформацію про знавців і виконавців фольклорних творів, можна починати зустрічі з інформаторами і організовувати записи матеріалів.

Для ефективності й результативності роботи варто використовувати диктофон, робити відеозаписи, а потім переносити почуте на паперові носії (чи в текстові редактори на комп'ютері).

Вирушаючи на зустріч з виконавцем, варто детально поміркувати, яким чином побудувати бесіду, з яких питань розпочати розмову, як перейти до записування. У цій справі дуже багато залежить від уміння студента – збирача фольклору – правильно організувати працю: створити спокійну ввічливу дружельобну обстановку, ставитися з повагою, чуйністю до співрозмовника, особливо до людей похилого віку. Часто необхідно проявляти витримку, терпляче вислухати розповідь про речі, які не стосуються мети фольклорної експедиції, щоб потім перевести розмову в потрібне русло. Носіями фольклору є переважно люди поважного віку, отже, потрібно зважити на фізичну втому цих людей при бесіді.

Для продуктивної бесіди можна розпочати розмову про родину співбесідника, тривалість його проживання в цій місцевості, які історичні місця знає ця особа, які назви неофіційні чи давні існують у цій місцевості, які легенди/історії/таємниці/, пов'язані з цією місцевістю знає людина. Доречними будуть питання про дитинство/юність/освіту/фах оповідача, його уподобання та захоплення. Ці відомості вносяться до звіту як дані про інформаторів. Паспортизація інформаторів повинен мати такі дані: Прізвище, ім'я, по батькові носія фольклору, рік народження, місце народження і місце

проживання, вказівка на кількість років проживання у цій місцевості, освіта, професія, місце роботи (Додаток Б).

Не варто нехтувати і дитячим фольклором. З дозволу дорослих можна опитати дітей, котрі охоче йдуть на контакт і можуть розповісти про свої улюблені ігри, лічилки, дражнилки, пісеньки й вірші тощо.

Під час польових записів варто пам'ятати, що не можна перебивати оповідача. Усі уточнення і питання можна поставити після того, як він завершив свою розповідь. Записувати варто весь репертуар виконавців, навіть якщо це матеріал літературного походження.

Перед записуванням слід пояснити носієві фольклору, навіщо записується розповідь чи пісня, попросити надиктувати окремі рядки повільно, якщо вони прозвучали нечітко чи невиразно, щоб надалі можна було розшифрувати у звіті записаний твір дослівно.

Записаний матеріал повинен мати нумерацію. Це полегшить процес обліку обсягів записаних одиниць. Якщо що один і той самий твір студент-практикант чує від різних виконавців, то бажано кожного разу записувати його, щоб потім можна було зіставити, з'ясувати варіантність. Якщо відмінностей між текстами не буде або вони незначні, твір записується лише один раз. Якщо будуть відмінності, твір записується двічі або кілька разів повністю і щоразу додається примітка: „*порівняйте з №*” (Додаток Г)

Запис фольклорних творів радимо здійснювати у звичних умовах: вдома, на вулиці, під час перепочинку на робочому місці, оскільки так виконавець почуває себе впевненіше, легше пригадує напівзабуті тексти чи обряди. При розмові допоможе присутність слухачів з числа місцевих жителів, родичів виконавця, котрі сприятимуть заохоченню інформатора до виконання пісні чи прозового твору.

Практикантові варто записувати, коли, в яких умовах, чому виконувався саме такий твір, чи існували щодо твору якісь обмеження. Якщо мова йде, наприклад, про обрядову пісню, то слід дізнатися, коли саме вона співалася, кому призначалася, чи виконується вона тепер. Слід з'ясувати також, які зміни і чому відбулися у ставленні до творів різних жанрів за життя одного покоління: кому розповідали казки раніше, а кому – тепер. Такі розповіді оформляються у звіті як коментарі інформатора. Це може бути ремарка про те, звідки інформатор знає цей твір чи обряд, які з творів чи обрядів улюблені, тощо (Додаток Б).

Важливими є етнографічні спостереження, що допомагають детальніше розкрити зміст того чи того жанру усної народної творчості. Слід також звертати увагу на ігрові моменти, рухи, жести, що супроводжують виконання творів. У таких випадках можна в дужках подавати ремарки про ті рухи, жести, ігри (Додаток В)

Запис повинен передавати всі особливості мови інформатора. Діалектизми, русизми, жаргонізми, просторічні слова не можна замінювати літературними словами. Якщо ж значення слова незрозуміле, варто попросити виконавця витлумачити його і включити це пояснення до приміток. Будьте

уважними до архаїзмів, наявність яких свідчить про те, що текст набув сучасної форми кілька століть тому. Обов'язково зверніться до виконавця за поясненням змісту цих слів.

Кожен твір доцільно записувати повністю, включаючи повтори, вигуки, вставні слова і речення, зауваження виконавця, забороняється записувати текст з пам'яті. При записах доречно скористатись магнітофоном, хоча це не виключає потреби в записі текстів на папері.

Після кожної зустрічі з інформатором слід уважно перечитувати свої записи, уточнювати їх.

Категорично забороняється присвоювати чужі записи, фальсифікувати фольклор. Непорушні етичні заповіді фольклориста — це сумлінність і правдивість. У випадку, коли твір переписується з рукописного альбому (співаника), про це треба зазначити.

Свої спостереження, відповіді на запитання намагайтеся записувати акуратно, розбірливо, якнайповніше, не сподіваючись, що вдасться у подальшому все переписати. Не покладайтесь на пам'ять, випадкові записи при першій зручній нагоді повинні бути як слід розшифровані і оформлені.

Для наукової цінності результати опитування потребують подальшого спеціального оформлення. Кожен фольклорний твір повинен супроводжуватися фольклорним паспортом за зразком (Додаток Б).

12 ПРОГРАМА-ОПИТУВАЛЬНИК, ЯКИМ КОРИСТУЮТЬСЯ СТУДЕНТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

До уваги студентів – збирачів фольклору – перелік типових питань, який скерує бесіду в потрібне русло. Питання розташовані за тими розділами, які вивчалися в курсі «Усна народна творчість». Рекомендовано за таким самим порядком укладати записані тексти, називаючи відповідні розділи звіту.

Рекомендована програма-опитувальник містить багато зразків можливих питань, але це не означає, що у звіті мають бути відповіді на кожне з них. Студент-практикант на місці вирішує, які саме позиції опитувальника варто застосувати в тій чи іншій ситуації опитування. Питання до звіту не записуються.

12.1 Календарно-обрядова поезія (при укладанні матеріалів розділу можна поділити на цикли-підрозділи: зимовий, весняний, літній, осінній цикли)

1. Які свята календарного циклу відзначалися у давнину у вашій місцевості? Як саме проходило святкування? Запишіть розповідь.

2. Які особливості обряду Святвечора? Які обряди пов'язувалися з ним ? Що говорилося при цьому?

3. У які дні прийнято колядувати, у які щедрувати? Яким був склад груп колядників/щедрувальників (кількість, вік, стать)? Як розподілялися обов'язки між ними: чи був "береза", "міхоноша"? Чи були серед колядників/щедрувальників ряджені? Чи виконували вони сценки? Які саме? Що носили з собою колядники/щедрувальники?

4. Чи обов'язковими є величальні пісні (приспів) при колядуванні/щедруванні? Де і для кого з мешканців будинку виконувалися величальні пісні (під вікнами, у приміщенні)? Співалася одна пісня для всіх членів сім'ї чи колядки адресувалися персонально господареві, господині, парубкові, дівчині? Записати їх тексти.

5. Чим обдаровували колядників/щедрувальників? Як колядники дякували за обдарування? Які формули жартівливих погроз на випадок поганого обдарування були відомі?

6. Чи практикується колядування та щедрування зараз? Як воно відбувається? Чи виконуються сучасні щедрівки?

7. Чи відомий у вашій місцевості звичай засівання (посипання)? Як називають тих, хто засіває у свято? Хто ходив посівати (вік, стать)? Які пісні виконували посівальники/посипальники? Що примовляли при засіванні? Записати тексти.

8. Чи організовували на Новий рік дівочі ворожіння? Як і на що ворожили дівчата?

9. Як прийнято було закликати зустрічати весну і які при цьому виконувалися обряди, весняні ігри, танці; які пісні співали, зустрічаючи весну, хто їх співав?

10. На який час припадало свято русалії; які обряди і пісні виконувалися на „русальний тиждень (русальний Великдень)”, з якими віруваннями вони пов'язані?

11. Яке існувало уявлення про русалок? Кого вважали русалками, де вони мешкали, в які стосунки вступали з людьми? Як проводили русалок, якими піснями?

12. Як відзначали в селі ніч на Івана Купала? Хто брав участь у цьому святі? Які обряди і повір'я пов'язані з ним (збирання лікарських рослин, прикрашання дерева, запалювання вогнища, стрибання через вогонь, купання у водоймищі, ворожіння)?

13. Які ігри, хороводи, розваги, пісні виконувалися на свято Купала? Як виготовляли Марену, Купала? Чи відзначається свято Івана Купала в наш час? Наскільки збереглися прадавні традиції у цьому святі?

14. Чи існують обряди, пов'язані зі святом Петра і Павла? Чи відомі пісні, які виконувалися до цих обрядів?

15. Коли починалися жнива у цій місцевості? Які обряди і пісні виконувалися перед початком і наприкінці жнив?

16. Чи відомі обряди вшанування першого і останнього снопа, завивання «бороди», плетення вінка і вітання господаря? Якими піснями супроводжували ці обрядові дії, хто їх співав?

12.2 Родинно-обрядова поезія

17. Які найважливіші події родинного життя прийнято відзначати і супроводжувати певними словесними формулами чи піснями? (Родини, хрестини, весілля, новосілля, пострижини, похорон і т.ін.). Чи співалися при цьому пісні? Які саме? Кому вони призначалися?

18. Що співають у вас в родині? У яких конкретно ситуаціях виконують ту чи іншу пісню? Як молодь долучається (чи не долучається) до традиційних родинних святкувань?

19. Які особливості етапів весілля цієї місцевості, з яких частин складається увесь обряд? Як довго тривало весілля?

20. Як проходило сватання, кого кликали за старостів? Чи використовували старости в обрядодії алегоричні прийоми про ловлю куніци, купівлю-продажу телички, ягниці? Якими словами батьки благословляли молодих? Чи співали на сватанні пісень? Які предмети були символічними на сватанні (рушники, хустки, хліб, гарбузи тощо)?

21. Як відбувався обряд заручин? Чи виконувалися пісні і які саме?

22. Чи був (є) обряд випікання короваю? Які пісні виконували коровайниці, випікаючи весільний хліб; про що співали, плетучи вінок і завиваючи „гільце”? Чи є обов’язковим обряд «гільце»?

23. Як запрошували молоді гостей на весілля? Чи співалися при цьому пісні? Які саме?

24. Як проводилося розплітання чи розчісування коси перед весіллям та дівич-вечір? Записати пов’язані з цим обрядом пісні.

25. Як називалися учасники весілля з боку молодого й молодої (боари, дружки, світилки, старости тощо), які покладалися на них їх функції?

6. Чи були серед весільних пісень сумні, жартівливі, сатиричні? Хто їх співав і коли? Записати можливі пісні (варіанти, якщо є)

27. У які саме дні відбувався кожен з обрядів? Чи тривало весілля і в понеділок? Чи співалися пісні у понеділок, які саме? Які обряди справляли у цей день?

28. У яку пору року найчастіше були весілля? Наскільки давні традиції весільного обряду функціонують у сучасному весіллі? Чи охоче молодь погоджується на стародавні звичаї на весіллі? Як старше покоління сприймає сучасне весілля без старовини?

29. Які обрядові дії супроводжували похорон; з якою метою і в якій послідовності вони виконувались?

30. Чи досі є звичай голосити на похороні, коли і хто голосить, від кого вчилися голосити? Які голосіння поширені у цій місцевості? Чи є професійні плакальниці? Записати тексти.

31. Чи є традиція голосіння при відвідуванні могил родичів у поминальні дні?

12.3 Замовляння

32. Чи є якісь особливі замовляння у цій місцевості? Як, коли, хто виконував замовляння? Чи існували замовляння до певних подій у родині (сватання, одруження, народження дитини тощо)?

33. Чи збереглися замовляння господарські, родинно-побутові, суспільно побутові, знахарські, лікувальні? Чи охоче розповідають люди про такий жанр народної словесності?

34. Які замовляння, на думку виконавців, були шкідливими, а які корисними? Наскільки прихильно чи навпаки, негативно ставляться люди до замовлянь?

35. Чи були в місцевості люди, що виконували замовляння, як їх називали (знахарі, шамани, чаклуни, шептухи, відьми)?

36. Чи користуються замовляннями зараз? Яке ставлення до самого поняття і до людей, які виконують замовляння?

12.4 Ліричні пісні

37. Які види суспільно-побутових (чумацькі, рекрутські та солдатські, наймитські) і родинно-побутових пісень (про кохання, про жіночу долю) поширені в селі? Якщо не поширені, то чим могло бути спричинене таке явище?

38. Чи є загально визнані виконавці народних пісень? Чи є фольклорні колективи, який у них репертуар? Бажано зафіксувати не тільки тексти, а й зробити відео-чи аудіозаписи виступів таких колективів.

39. Які ліричні пісні літературного походження знають виконавці? Чи знає хтось про те, що ці пісні мають авторів?

40. Яка сфера поширення та призначення сатиричних і жартівливих пісень? Записати тексти цих пісень.

12.5 Думи та історичні пісні

41. Чи побутують у виконанні (переказуванні) думи або їх уривки, чи знають, як виконуються твори цього жанру?

42. Чи є згадки про перебування в цій місцевості лірників, кобзарів, бандуристів? Які думи чи пісні вони виконували?

43. Які умови посприяли збереженню дум у цій місцевості, якщо такі є? Що могло спричинити їх зникнення?

44. Які історичні пісні побутують у досліджуваному краї?

45. Чи якось трактують виконавці суть історичних подій, на яких ґрунтуються пісні? Що відомо героїв цих пісень?

12.6 Казки

46. Чи популярним є розказування/читання казок дорослими для дітей? Яка мета таких казок? До якого віку діти хочуть слухати казки?

47. Які місцеві популярні казки найбільш відомі?

48. Які жанри казки найбільш характерні для цієї місцевості?

49. Чи популярні казки зараз? Якщо ні, то чому так зник інтерес до казкової прози серед людей?

50. Чи створюються нові казки? Хто їх автори? Яка тематика і які особливості нових казок?

12.7 Легенди та перекази

51. Чи побутують легенди та перекази у цій місцевості? Про що чи про кого вони?

52. Які існують легенди про походження поселення, про його назву, про називання певних територій: урочищ, лісів, полів, озер, річок, вулиць чи кутків?

53. Чи є у цій місцевості легенди про родинні і сімейні таємниці? Про скарги? Про реліквії?

54. Які існують демонологічні легенди (про духів лісу, поля, дому, про лісовиків, русалок, вовкулаків, опирів тощо)?

55. Чи є легенди про створення світу? Про природні стихії (дощ, вітер, сонце, місяць, мороз і под..)?

56. Чи відомі легенди релігійного змісту (про створення світу, Бога, Адама і Єву, змія-спокусника, пекло і рай тощо)?

12.8 Анекдоти

57. Які оповідки називають у цій місцевості анекдотами (жарти, гуморески, усмішки)?

58. Коли, в яких ситуаціях і з якою метою розповідаються анекдоти?

59. На які теми анекдоти побутують у цій місцевості? Чи трапляється модернізація старих анекдотів? Які нові анекдоти виникають і чи бувають вони взяті з життя? Чим можна пояснити популярність окремих анекдотів?

12.9 Балади

60. Які балади і якої тематики (родинно-побутового і соціально-побутового характеру) відомі у цьому селі?

61. Які мотиви і сюжети балад найбільш популярні (чаклунство, жертвоприношення, нещасливе кохання, сімейне життя, перетворення дівчини на тополя)? Коли їх співають?

62. Чи є балади у репертуарі фольклорних колективів? Чим пояснити популярність/непопулярність пісень-балад у народу?

12.10 Коломийки та частівки

63. Які короткі пісеньки відомі у вашій місцевості? Як їх називають?

64. Які родинно-побутові та соціально побутові коломийки / частівки поширені у вашій місцевості?

65. Чи були і є у вашому селі виконавці коломийок і частівок?

66. Коли і де виконуються ці коломийки? Чи дотримано традиційної будови коломийок?

67. Чи виникають у сьогоденні коломийки і частівки? Про які події чи явища у них співають?

12.11 Малі фольклорні жанри (загадки, паремії, забавлянки, дражнилки, лічилки, поезія пестування, колискові пісні)

68. Які найоригінальніші загадки трапляються в цій місцевості? Які види загадок знають виконавці?

69. Які загадки знають у родинних інформаторів? Чи розуміють у сім'ї пізнавальні, дидактичні, естетичні функції загадок?

70. Чи виокремлюють виконавці елементи загадок з інших фольклорних жанрів (з пісень, балад, казок, легенд)?

71. Чи використовувалися загадки на весіллі? З якою метою і кому їх загадували?

72. Чи творяться загадки у наш час? Кому найчастіше загадують загадки: дітям чи й дорослим? З якою метою? Які їх теми?

73. Які прислів'я та приказки і якого тематичного спрямування найбільш вживані у цій місцевості?

74. Чи трапляються паремії з сатиричним/іронічним/саркастичним змістом? Кого вони стосуються?

75. Які життєві, господарські, суспільні та побутові реалії звучать у пареміях (родинне життя, стосунки з сусідами, виховний елемент, ставлення до домашнього господарювання, до землі, до різних професій тощо)?

76. Які відомі дитячі забавлянки, дражнилки, лічилки, пестушки? Для дітей якого віку вони найбільш використовувані?

77. Які твори дитячого фольклору найбільше відомі саме дітям і наскільки вони (твори) поширені? Чи відтворюють діти тексти дитячого фольклору в своїх іграх, забавах?

78. Які існували/існують дражнилки: прізвиська, портрети, діалоги, погрози?

79. Які колискові пісні виконували і виконують дорослі для дітей? Записати тексти, аудіо-чи відеофайли.

80. Які у цій місцевості є дитячі лічилки? У яких ситуаціях вони функціонували/функціонують? Чи трапляється так званий «диячий заум» - незрозумілі або викривлені слова? Чи можуть респонденти пояснити суть цих слів?

12.12 Народна драма

81. Як виявляються драматичні елементи в місцевих народних іграх, обрядах, фольклорі?

82. Чи збереглися спогади про народний ляльковий театр (вертеп)? Яким був зміст вистав?

83. Як називали того, хто показував вистави в ляльковому театру?

Примітка*: Дозволяється розширювати одні розділи опитувальника за рахунок інших, залежно від наявного матеріалу.

13. СТРУКТУРА РОЗПОДІЛУ КРЕДИТІВ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

№ п/п	Зміст виконаної роботи	Кількість годин (1 кредит ЕКТС)
1	Ознайомлення студентів з основними вимогами щодо проходження фольклорної практики. Вибір місця практики.	2
2	Вивчення історії села, особливостей його суспільно-економічного розвитку. Збір інформації про етнічний та віковий склад населення, основні види занять.	4
3	Пошук респондентів (інформаторів), з'ясування тем для спілкування.	4
4	Запис текстів на аудіо та паперові носії. Проведення анкетування та опитування.	10
5	З'ясування у процесі опитування та анкетування особливостей усної словесності та обрядовості села.	4
6	Оформлення результатів практики відповідно до вимог.	4
8	Захист фольклорної практики	2
	Усього:	30

Зразок оформлення титульного аркуша, зразків матеріалів зі звіту про проходження перекладацької практики наведено у Додатках.

Під час проходження фольклорної практики студентів рекомендовано на перспективу підібрати матеріал для написання наукової статті,

14. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Оцінка «відмінно/А»: робота студента оцінена керівником практики та комісією із захисту на «відмінно»; щоденник практики і звіт про проходження практики оформлено відповідно до усіх вимог; студент здав щоденник практики і звіт про проходження практики вчасно.

Оцінка «добре/В»: робота студента оцінена керівником практики та комісією із захисту на «добре»; щоденник практики і звіт про проходження практики оформлено з деякими незначними недоліками; студент здав щоденник практики і звіт про проходження практики вчасно.

Оцінка «добре/С»: робота студента оцінена керівником практики та комісією із захисту на «добре»; щоденник практики і звіт про проходження практики оформлено з деякими недоліками; студент здав щоденник практики і звіт про проходження практики вчасно.

Оцінка «задовільно/D»: робота студента оцінена керівником практики та комісією із захисту на «задовільно»; щоденник практики і звіт про проходження практики оформлено зі значними недоліками; студент здав щоденник практики і звіт про проходження практики вчасно.

Оцінка «задовільно/E»: робота студента оцінена керівником практики та комісією із захисту на «задовільно»; щоденник практики і звіт про проходження практики оформлено зі значними недоліками; студент здав щоденник практики і звіт про проходження практики вчасно.

Оцінка «незадовільно/FX»: робота студента оцінена керівником практики та комісією із захисту на «незадовільно»; щоденник практики і звіт про проходження практики оформлено з суттєвими значними недоліками; студент здав щоденник практики і звіт про проходження практики невчасно.

Оцінка «незадовільно/F»: робота студента оцінена керівником практики та комісією із захисту на «незадовільно»; щоденник практики і звіт про проходження практики оформлено з багатьма недоліками; студент здав щоденник практики і звіт про проходження практики невчасно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буличева В., Вівчарик Н. Гаївки в системі весняної обрядової пісенності села Підлісся. Молодий вчений. №11 (51) листопад 2017. С. 185-188. Режим доступу: file:///C:/Users/ifcem/Downloads/molv_2017_11_47.pdf
2. Воропай О. Звичаї нашого народу / Етнографічний нарис. Режим доступу: <https://iknigi.net/avtor-oleksa-voropay/96642-zvichayi-nashogo-naroduoleksa-voropay/read/page-1.html>
3. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження: Навчальний посібник. Л., 2008. 288 с.
Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість: Підручник. К. : Знання-Прес, 2006. 591 с.
4. Давидюк В. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі). Луцьк : ПДВ Твердиня, 2014. 448 с.
5. Данилюк-Терещук Т. Інтерпретація фольклорного образу русалки в українській прозі першої половини XIX ст. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство. 2016. № 1. С. 110-117. Режим доступу: file:///C:/Users/ifcem/Downloads/Nvvnufl_2016_1_24.pdf
6. Руснак І. Український фольклор: навч. посіб. К. : ВЦ «Академія», 2010. 304 с.
7. Семенов О., Базиль Л., Дятленко Т. Фахова практика вчителя-словесника: навч. посіб. Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2011. 490 с.
8. Філоненко С. Усна народна творчість. Навч. посібн. К. : Центр учбової літератури, 2008. 416 с.
9. Фольклористична експедиційна практика (Львівський національний університет імені Івана Франка) / Укл. Андрій Вовчак, Ірина Довгалюк. Л., 2010. Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/kafedra_folklore/ekspedycja_prohrama.ht

ДОДАТКИ

Додаток А

Титульний аркуш звіту з практики

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра слов'янської філології

ЗВІТ

З ФОЛЬКЛОРНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ У с. РІПКИ, ЛЕТИЧІВСЬКОГО Р-НУ, ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛ.

Галузь знань	03	Гуманітарні науки
Спеціальність	035	Філологія
Предметна спеціальність	03501	Українська мова та література
Освітня програма	Філологія. Українська мова та література	

Студента(ки) ____ курсу, група _____
Підпис _____ Ініціали й прізвище _____

Керівник практики від кафедри _____
Прізвище, ініціали, посада, науковий ступінь _____
Підпис _____

Кількість балів _____
Оцінка за шкалою: _____
інституційною _____ / ЄКТС _____

Члени комісії:	_____	_____
	Підпис, дата	Ініціали, прізвище
Члени комісії:	_____	_____
	Підпис, дата	Ініціали, прізвище
Члени комісії:	_____	_____
	Підпис, дата	Ініціали, прізвище

Хмельницький 202____

Додаток Б

Зразок запису твору і паспорт фольклорного твору:

Дата запису.

Прізвище, ім'я та по батькові виконавця.

Рік народження чи вік виконавця.

Національність, освіта, соціальний статус, фах виконавця.

Твір:

№ 1 Зеленеє жито

Зеленеє жито, зелене,

Хорошії гості у мене.

Зеленеє жито жінці жнуть,

Хорошії гості в хату

йдуть.

Зеленеє жито, зелене,

Хорошії гості у мене.

Зеленеє жито за селом,

Хорошії гості за столом.

Зеленеє жито, зелене,

Хорошії гості у мене.

Зеленеє жито при межі –

Хорошії гості до душі.

Зеленеє жито, зелене,

Хорошії гості у мене.

Зеленеє жито ще й овес, –

Тут зібрався рід наш увесь.

Записано 5 липня 2020 року від від Петрицької Надії Михайлівни, 1940 р.н. (або 80 років), українки, освіта - 7 класів, народилася в м. Тернопіль, проживає у цій місцевості з 1960 року (або 60 років); телятниця, зараз – пенсіонерка.

Зі слів Надії Михайлівни знаємо, що цю пісню вона запам'ятала з дитинства, бо її завжди співала велика родина у свята, коли збиралися всі разом на свята чи родинні події.

АБО: Інформатор неохоче йшов на контакт, мотивуючи зайнятістю, важко добирав слова, вирази, ніяковів під час запису, іноді важко пригадував окремі рядки тощо.

Додаток В

ПОДОЛЯНОЧКА

Пісня-гра

Дівчатка роблять коло, крутяться і співають, а одна дівчинка-Подоляночка стає в середину і жестами показує те, що інші співають:

Десть тут була Подоляночка,

Десть тут була / Молодесенька.

Тут вона впала, / До землі припала. *(Подоляночка присідає)*

Личко не вмивала, / Бо води не мала.

Ой встань, ой встань, Подоляночко, *(Дівчинка встає)*

Обмий личко, / Як ту скляночку. *(імітує вмивання личка)*

Візьмися в боки / За свої скоки. *(береться в боки і підстрибує, пританцьовує, підходячи до учасниць у колі)*

Підскоч до раю, / Бери дівча з краю. *(підбігає до однієї з дівчат у колі і вибирає її за Подоляночку).*

Далі гра-пісня повторюється за тим самим сценарієм з іншою Подоляночкою.

Додаток Г
№ 3
Колискова

А ти коти-котику,
Сіренький животику,
Ходи но до хати,
Маля колисати,
А-а-а люлі-лю.

Ходи но до хати,
Будеш муркотати,
Маля засинати,
Маля засинати...

№ 4
Колискова
(порівняйте з № 3)

Котику сіренький,
Котику маленький,
Котку волохатий,
Не ходи по хаті.

Не ходи по хаті,
Не буди дитяти.
Дитя буде спати,
Котик — воркотати.